

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ – шляхи, способи реалізації функцій управління, певним чином упорядкована діяльність, що забезпечують досягнення мети, виконання завдань управління й прогнозованих результатів. М. у. існують об'єктивно, їм властиві характерні ознаки, обумовлені принципами управління, передбачають певну свободу вибору.

У теорії соціального управління, управління освітою є різні підходи до трактування цього поняття залежно від об'єкта розгляду, дослідження або наук. галузі. З позицій системного підходу розрізняють М. у. - способи й прийоми впливу того чи іншого рівня або структури системи управління на керовані об'єкти, взаємодії суб'єкта й об'єкта управління для досягнення визначеної мети і методи керівництва - способи впливу на людей, які реалізують цю мету, принципи, функції управління. Перші спрямовані на об'єкт управління, другі – на конкретних суб'єктів, яким притаманні індивідуально-психічні особливості.

За діяльнісного, системного та суб'єктного підходів М. у. – це система суб'єкт-суб'єктних взаємодій, процедур операцій, прийомів, система людських взаємовідносин на основі принципів, цінностей, норм поведінки, цілеспрямованих на створення умов для досягнення результатів діяльності та ефективного функціонування об'єкта управління. М. у. виконують функції впливу, суб'єкт-суб'єктної та суб'єкт-об'єктної взаємодії, пізнавальну, стимулювально-мотиваційну, прогностичну, оцінювальну, координаційну, інформаційну, комунікаційну та інші в процесі здійснення управління.

Теорія М. у. має ретроспективу розвитку й розвивається в межах класичних і сучасних шкіл менеджменту. Проблемі класифікації М. у. присвячено багато досліджень, класифікацій М.у. у світовій наук. літературі з менеджменту залежно від критерію розподілу, об'єкта дослідження, методології, концепції та виокремлених ознак: за змістом, функціями управління, видами діяльності, за організаційною формою, за спрямованістю, за складністю ситуацій.

М. у. поділено на загальні й специфічні; прямого і непрямого управлінського впливу; систематичні та аналітичні методи управління, управління діяльністю; управління розвитком; управління організацією; управління інформацією; управління знаннями; адміністративні, соціально-психол., організаційні, економічні, демократичні та ін. До М. У. за функційною ознакою належать: методи планування; методи організації діяльності суб'єктів управління або структурних підрозділів; методи контролю; методи координації; методи ухвали управлінських рішень; методи аналізу, включаючи системний аналіз.

Ученими в галузі управління освіти на основі різних критеріїв, екстрапольованих з економіки, розрізняють взаємопов'язані групи методів управління: організаційно-розпорядчі, організаційно-пед., соціально-психол., психол.-пед., адміністративно-господарські, економічні, управління освітнім процесом. Є. Хриков запропонував класифікацію системи М. у., що відбиває внутрішню логіку й сутність управлінської діяльності та базується на критерії етапів розроблення та ухвали управлінських рішень.

Застосування методів і прийомів управління є неперервним циклом збору й аналізу фактичних даних, формулювання проблем, визначення цілей, ідентифікації альтернативних цілеспрямованих дій, побудови нових моделей, виявлення співвідношення затрат і результатів, моніторингу показників діяльності, пошуку способів їх удосконалення. Методи управління, взаємопов'язані з профес. Навичками, процедурами виконання видів діяльності та механізмами реалізації функцій, способами виконання адміністративно-управлінських завдань, сприяють розв'язанню проблем і підвищенню ефективності управлінської діяльності. М. у. набувають певних правових форм вираження. В останнє десятиліття суттєвого значення набуває пошук нових і модернізація наявних М. у., які б забезпечували рівний доступ до якісної освіти та всебічний розвиток особистості як мети освіти.

Лит.: 1. Крисюк С. В. Методи управління // Енциклопедія освіти / В. Г. Кремень (ред.). Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 494.

2. Майкл Армстронг. Менеджмент: методы и приемы / пер. с 3-го англ. Изд. Киев: Знання Прес, 2006. С. 20 –21.

3. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. С. 213 –362.

Л. М. Калініна